СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 193. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 4-го жовтня 1944. No. 193. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, October 4, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

АМЕРИКА РОЗДАЛА 175 МІЛІОНІВ З ВОЄННОГО ФОНДУ

ВАШИНГТОН. — З нагоди відкриття кампанії за складки на Воєнний Фонд на 1944. р. предсідник Ради Контролі Воєнної Допомоги, Джозеф Е. Дейвис, проголосив звіт із видатків з цього фонду для країв цілого світу, починаючи з вибухом війни проти Польщі в 1939. р. Ці видатки на ратунок країв знищених війною досягли суми понад 175 міліонів долярів. Крім цього ще окремо видав міліони Американський Червоний Хрест. З Воєнного Фонду пішов дарунок для Англії у висоті 40 міліонів, для Росії 30 міліонів, а для Китаю 20 міліонів. Окремо ще призначено дари для воєнних плінників і для боєвих сил Франції, Польщі, Палестини, Югославії, Греції, Норвегії, Голяндії, Чехословаччини, Бельгії, Італії, Данії, Литви, Латвії, Люксембурґу, Филипин, Альбанії й Естонії.

Кампанія за Воєнний Фонд в теперішньому році є загальною кампанією, з якої прибутки підуть між ін. на підтримку активности 19 чужинних допомогових груп та на Юнайтед Сервис Організейшен (ЮСО).

ВИПЛАЧУЮТЬ ГОТІВКУ ЗА БОНДИ.

НЮ ЙОРК. — У понеділок 2. жовтня на підставі розпорядку департаменту скарбу 12 найбільших банків в цілому краю почали виплачувати готівку за воєнні щадничі бонди серії А й Е, що продаються пайками від $10 до $1,000. Ці бонди переходять через банки так, як федеральні чеки. Департамент скарбу поклав лише умовини, що бонди мусять бути в посіданню покупня 60 днів від дня закупу, заки їх можна відпродати в банку. Зогляду на те, що дехто не зрозумів нового розпорядку, люди зголошували письменно до своїх банків, що вони не мали часу принести свої бонди на відпродаж, і бажали, що вони будуть передавнені. Тому федеральна резерва мусіла дати пояснення, що бонди не пропадають, і це лише для вигоди громадян заряджено виміну згаданих бондів на готівку, коли хто готівки потребує.

ВТРАТИ АМЕРИКИ В ЛІТАКАХ.

ВАШИНГТОН. — Командант повітряних сил армії ген. Генрі Арнолд проголосив, що від початку американської війни по день 28. серпня армія розкинула міліон тон бомб на територію ворога і вчасі цих операцій втратила 42,000 різного роду літаків. Серед втрачених літаків є 17,500 таких, які втрачено в Злучених Державах.

ЗА БУДОВУ ДОМІВ ДЛЯ НІҐРІВ.

КОЛОМБУС (Огайо). — На конференції Краєвої Міської Ліги промовляв Адміністратор Краєвої Агенції для Мешкань Джан Б. Блендфорд. Він зясував переладнення ніґрами місцевостей, де йде воєнна продукція, виказав небезпеку із такого переладнення для моралі та для прилюдного безпеченства й заявився за потребу розбудови мешкальних домів самими містами. Федеральний уряд, на думку Бленддфорда, не може подолати всім завданням, бо в деяких містах істнують смуги, в яких заборонена будова мешкань для ніґрів. Тому міста самі мусять подбати про розвязку цього питання для загального добра краю.

3,200,000 НАСЕЛЕННЯ ЗАРАЖЕНИХ СИФІЛІСОМ.

НЮ ЙОРК. — На зібранню Американського Товариства для Суспільної Гиґієни в готелю Пенсилвенія обговорювано способи забезпеки перед дальшим поширюванням венеричних недуг з хвилиною повороту ветеранів-вояків з усіх фронтів війни. Референти вказували теж на невідрадний стан суспільної гиґієни у воєнній промисловости, де має заняття яка третина із усіх людей, що заражені сифілісом в Америці.

ВИРІБ ДІЯМАНТОВИХ ФОРМ ЕЛЄКТРИЧНОЮ ГОЛКОЮ.

ВАШИНГТОН. — Рада Воєнної Продукції виявила, що після двох літ досвідів вдалося винайти спосіб зладжування діямантових матриць, потрібних для електронічних вирядів. Електрична іскра з плятиново́ї голки стала тут у пригоді. Діямантові форми потрібні до виробу тонесеньких дротиків, грубих на .0015 цаля або й тонших, можна перед тим було діставати нудним верченням упродовж 100 годин майже невидної дірки, через яку переходив метаь, щоб його перемінити на павутинний дротик.

НЕСТАНЕ 16,000,000 ТОН МЯГКОГО ВУГІЛЛЯ.

ВАШИНГТОН. — Адміністратор топлива Гарі Ікес проголосив, що в цьому році забракне 16 міліонів тон мягкого вугілля внаслідок страйків праці в копальнях.

Сама сила не вистарчальна для забезпеки миру — думають китайці

ВАШИНГТОН. — На конференції для забезпеки миру в Домбартон Овкс преложили китайські делеґати до передискутування американцям та британцям свої пляни для забезпеки миру. Китайський плян виходить із заложення, що сама сила невистарчальна для забезпеки перед війною, хоч її треба створити і втримувати. Та впарі з тим треба перестудіювати причини війни і в цій цілі китайський плян передбачує покликання до життя 6 міжнародних комісій так скоро, як лише можна. Велику вагу кладе китайський плян на заряджування територій, що їх віддається під опіку міжнародного тіла, головно з огляду на добро місцевого населення. У склад деяких комісій малиб увійти теж предствники місцевого населення.

Велику вагу кладе китайський проєкт на створення комісії для суспільного добробуту та для культурної ділянки. В цих комінях має бути оброблений подрібний плян для піднесення й забезпечення добробуту народів та населення держав.

ҐЕСТАПО СЕРЕД ПЛІННИКІВ У КАНАДІ

ЛЕТБРИДЖ (Провінція Алберта в Канаді). — Тутешні газети оприлюднюють, що в таборах німецьких воєнних плінників у Канаді відкрито „кангаровий воєнний суд" німецької тайної поліції, знаної під назвою Ґештапо. В таборах траплялися випадки терору, побивання, примусового голоду а навіть і смерти. У деяких випадках Ґештапо наказувало споввнити самогубство своїм жертвам. Газети твердять, що суд Ґештапа переведено в таборах у Летбридж, Медисин Гат і в інших.

НАЗИВАЄ НЕВДАЧУ В АРНГЕМ ВАЖНОЮ ПОДІЄЮ

НЮ ЙОРК. — Воєнний критик газети Геральд Трибюн, майор Джордж Філдинг Еліот пише, що з невдачі під Арнгем треба винести якусь лекцію. Там усе було наладжене так, що як би плян був переведений, він був би приніс рішальну перемогу в Західній Европі для Аліянтів. А тепер мусимо дальше бути дуже активними на нашому домашньому фронті. Правда, ми не понесли цілковитої поразки, але ми втратили дорогий час

Лондонські поляки атакують люблинський комітет

ЛОНДОН. — Виступ Польського Національного Визволення проти ґенерала Бора-Коморовського, команданта польських повстанців у Варшаві, як проти зрадника польського народу, що повинен бути суджений, викликав гостру відповідь „Польського Дзенніка", лондонського органу польського уряду на вигнанню, каже цей часопис, що це Польський Комітет задержав заходи допомоги варшавським повстанцям, коли цю допомогу хотіли давати британські, американські й совєтські летуни. Сказано теж, що війська Комітету розброїли у Львові війська лондонського уряду.

„Польскі Дзеннік", як видно, здержується від атакування совєтського уряду, гейби Польський Комітет поступав на свою руку проти бажання совєтського уряду.

Польські урядові круги в Лондоні заперечують заяву ґенерала Ролі-Жимерського, що мовляв Бор не був у Варшаві. Кажуть, що Бор був і є в Варшаві.

Польська Телеграфічна Агенція подає, що Варшава вже властиво не існує. Міста вже нема; є тільки купи румовищ.

Польська сварка викликує широкі відгуки в британській пресі. Виступив у цій справі з передовицею лондонський „Таймс".

ЮГОСЛАВСЬКИЙ КОМІТЕТ ВІДКИДАЄ ДОПОМОГОВУ ОФЕРТУ „ЮНРРИ"

ЛОНДОН. — Югославський Комітет Національного Визволення відкинув пропозицію допомоги для югославського населення, подану йому „аліянтською допомоговою й реґабілітаційною адміністрацією". Каже Комітет, що він не може згодитися на те, аби допомогу в Югославії розділювала якась інша агентура, а не агентура уряду народів Югославії.

ПАРИЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПІД ПАНУВАННЯМ НІМЦІВ

ПАРИЖ. — Німецькій команді в Парижі не вдалося забрати з університетської бібліотеки книжок про жидів, бо старий бібліотекар спакував ці книжки в паки й здурив німців, що в них старі плякати. Він запевняв німців, що він складає лісту книжок про жидів та що це потягнеться цілий рік. Поки склав лісту, німців з Парижа прогнано. Цей бібліотекар теж запевняє, що він ні разу не виставив у бібліотеці образу маршала Петена, „начальника держави".

ФРАНЦУЗИ ПРИСПІШУЮТЬ ВИБОРИ МІСЬКИХ РАД

ПАРИЖ. — Французький уряд наміряє зарядити як найскорше вибори міських рад по всій Франції. Ці вибори відбудуться відай ще до виборів парляменту, котрі мусять підождати на поворот воєнних бранців з Німеччини. Виборами міських рад уряд задумує покінчити теперішній ненормальний стан, при якому обовязки міських рад сповняють комітети патріотів, що воювали проти німців.

БРИТІЙСЬКІ ВІЙСЬКА ВСТУПАЮТЬ НА ГОЛЯНДСЬКУ ТЕРИТОРІЮ.—Як поглянути на вітрак, що його бачимо перед собою, то вже можна догадатись, що ця знимка походить з Голяндії. І так воно й є. Це британійці переходять через голяндське село, з якого вийшли німці.

АМЕРИКАНСЬКИЙ НАСТУП ПОВИЩЕ ААХЕНУ

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Американська піхота повела на північ від Аахену несподівану офензиву проти німців і, поки ворог успів підвести підкріплення, посунула свої лінії на дві милі вперед. Наперед могутнє бомбардування зрівняло зо землею місто Палемберґ та розбило сусіднє Мерштейн. За цим бомбардуванням наступив рейд 400 літаків, а наконець піхота продерлася крізь прірви, пороблені в Лінії Зиґфріда.

На цілому західньому фронті йде завзята боротьба. Канадійці стрічаються зо сильним опором у прибережній окрузі; Британська Друга Армія поширила клин, що його вбила в ворожі позиції в Голяндії; Американська Третя Армія в околиці Мецу й Нансі поправила своє положення, а Сема Армія відтягнула поселення для атаків у горах Воґезах.

Війська Першої Армії покинули свої окопи в околиці голяндського міста Ґерлену та переправилися через рікуВурм, що становить границю між Голяндією й Німеччиною. Вони продерлися крізь перші німецькі оборонні лінії та наперли на другу, сильнішу лінію.

АЙЗЕНГОВЕР ОСТЕРІГАЄ ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ.

Ґенерал Айзенговер, головний командант аліянтських військ на західньому фронті, видав заклик до мешканців островів в гирлі ріки Шельду, що ці острови незадовго будуть бомбардовані аліянтською артилерією, аби добути місто Антверпен, та що мешканці повинні вибратися з цих островів. Крім бомбардування, каже ґенерал, мешканцям ще може грозити затоплення, колиб Аліянти вважали за потрібне затопити околицю.

Ґенерал Айзенговер видав теж публичну заяву, в котрій хвалить заслуги, які для аліянтського воювання сповнили бельґійські патріоти, що повстали проти німців. Каже ґенерал, що Аліянти завдячують цим патріотам скорий поступ своєї кампанії в Бельгії.

ВЕЛИКИЙ ПОВІТРЯНИЙ РЕЙД НА НІМЕЧЧИНУ.

ЛОНДОН. — Понад 2,200 американських важких бомбовиків і скорих боєвиків ударило по містах у західній Німеччині, концентруючи удари на залізничі вузли, через котрі німці посилають війська й зброю на західний фронт. Проти них вилетіли на стрічу відділи німецьких літаків, але аліянтські ескадри їх зочили й виминули; ворог видно не хотів виходити на бій. Американці втратили в рейді несповна 1 процент загальної суми.

НАСТРОЇ СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬК.

ПАРИЖ. — Один військовий часопис у передовиці, що кожний американський вояк хоче вертатися чимскорше домів. Тепер часопис засипають вояки листами, котрих тон менше-більше каже: Так, домів, але не скорше, як переможемо Гітлера.

ЗДЕРЖУЮТЬ НАСТУП АЛІЯНТІВ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — Німці кинули проти аліянтських військ в Італії сильні покріплення та здержали ними наступ цих військ. Німецький уряд тепер хвалиться, що він довів аліянтську офензиву на долину ріки По до повного застою.

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА И ПАРТИЗАНИ ТІТА В СПІЛЬНІМ ПОХОДІ НА БІЛГОРОД.

ЛОНДОН. — Головна кватира маршала Тіта подає, що його війська получилися вже з військами червоної армії для спільного наступу на югославську столицю. Завзяті бої з німцями йдуть тепер 80 миль на полудневий схід від Білгороду. Інші партизанські війська ще бються з військами куклового уряду Хорватії.

Про повний розклад четників ґенерала Міхайловіча свідчить відай факт, що його власна дочка втікла від батька та зголосилася до партизанів маршала Тіта. Минулого тижня партизани Тіта піймали сина Міхайловіча; партизани перевели слідство й, переконавшися, що він не є „воєнним злочинцем", дозволили йому пристати до сербського відділу армії Тіта.

ДАЛЬШІ БОЇ КОЛО ТУРКИ.

ЛОНДОН. — По раз перший від початку літньої офензиви московський комунікат не має ніякої важнішої вістки з боєвих фронтів.

Сказано одначе, що на південний схід від міста Турки зведено в горах завзятий бій з німцями. Вибито до ноги дві сотні німців, а решта відступила.

АЛІЯНТИ РОЗБИЛИ ЯПОНЦЯМ 10 КОРАБЛІВ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Аліянтські бомбовики вдарили в неділю по японських летнищах і кораблях на Филипинах та островах Селебес і Айбойна. Затопили в тих рейдах японцям 10 кораблів.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Остало ще тільки три місяці

Живемо і розвиваємось власним трудом і коштом. І в тому одинока наша сила. Моральна сила, духова, ідейна!

Український Народний Союз є ділом наших сил і нашої жертви. Це живий образ 50-літніх наших народних змагань на американському континенті. Це наша рідна установа. Це — ми самі. Це те, що з гордістю передає старе покоління молодому. Це те, з чим старе покоління іде до гробу, в тому переконаню, що залишає по собі гідний слід. Це те, що перебирає у спадку молоде покоління як добре загосподарене, поважне не тільки числом членів, але й їхньою моральною та ідейною вартістю.

Ось ті, висказані нами думки, не є ніякою новістю для Союзовців. Ті, що зжилися з У. Н. Союзом, для нього працювали і в тій праці ще можливо й добре натерпілись, не інакше розуміють духа і призначення цеї організації. Та є ще багато таких, що хоч є в У. Н. Союзі, хоч з того всього, що кажуть про Союз доброго, самі морально користають, а часом навіть і матеріяльно, то проте не докладають свого труду до того, щоб У. Н. Союз далі побільшався і в ще більшу зростав силу. Такого факту не можна закрити, бо ще досі є не то одиниці, але й цілі відділи У. Н. Союзу, що в часі цього Золотого Ювилею Союзу не придбали ще досі ні одного нового члена для свого відділу й організації.

Маючи ось те на увазі, хочемо поставити таке питання:

Чи ті, що занедбують ось так свій моральний обовязок супроти У. Н. Союзу, хочуть для нас і будучих поколінь остати прикладом народної байдужности? Чи хочуть доконче світити при кінці року пусткою у виказі тих, що вміли пошанувати 50 років народної праці наших піонірів і своєї власної? Чи хочуть доконче видніти, що не належали до тих, що раділи, що У. Н. Союз дожив 50 років істнування будучи у повній силі й розгоні?

Уже було доволі часу над отими річами застановлятись. Тепер лишається ще тільки три місяці часу до кінця року, себто до кінця Золотого Ювилею У. Н. Союзу. Значить, що остає ще тільки три місяці часу для праці; для приєднування нових членів для організації; для сповнення свого народного обовязку супроти своєї рідної, народної установи.

Головний Екзекутивний Комітет У. Н. Союзу пригадав уже це відділовим урядникам і членам організації. Тепер ще пригадує тесаме часопис у тій надії, що ті три останні місяці Ювилейної Кампанії викажуть, що таки всі ми — члени У. Н. Союзу — це свідома та ідейна громада, що постійно іде вперед, піднімається і зростає, бо обєднана в першу чергу сильним духом — ідеєю.

Людина в концентраційному таборі

Німецький психольоґ Бруно Бетельгейм помістив був пару місяців тому в одному поважному психольоґічному журналі статтю про те, як поводять-ся люди в „крайніх ситуаціях". Під цим він розуміє видно концентраційні табори. Свою статтю написав він на основі власного побуту в двох найбільших німецьких концентраційних таборах для політичних арештантів. Перебув він у них більше ніж рік, збираючи весь час спостереження з наміром, аби в цей спосіб врятуватися перед божевіллям.

Що це значить бути вязнем у таборі?

Чому саме треба назвати життя в концентраційному таборі життям у крайній ситуації, автор пояснює дуже докладно. Люди в концентраційному таборі не були відповідно зодягнені, а недивлячися на це були виставлені на спеку, дощ і холод, через 17 один у добу, через сім днів у тижні. Вони терпіли від крайного недоїдання: робили важку роботу, діставши 1,800 кальорій їди, тоді як для цієї праці треба від 3,000 до 3,300 кальорій. Вони були постійно під строгим дозором. Їх життя було реґульоване до найменших дрібниць. Їх не вільно було нікому відвідувати, навіть священникам. Вони не мали медичної опіки, а коли її діставали, то від людей, які медицини не знали; наприклад, в одному таборі операції над вязнями переводив колишній друкар. Вязні не знали, за що їх держали, і на як довго.

Ціль концентраційних таборів.

Зогляду на те, що це могло би видатися дивним, що державна влада допускається супроти людей таких річей, автор згори справляє певні можливі помилкові погляди про державну владу, на які нацистична ідеольоґія зовсім не годиться. Читаючи про те, що видівали сторожі концентраційних таборів з вязнями, могло би здаватися, що нацисти йшли всупереч найкращим державним інтересам, наприклад, коли вони мучили людей, не подавши їм на це причини. Та нацистична ідеольоґія не дивиться на людину як щось вартне або цінне. Для нацистичної держави важна не одиниця, а цілість, група. І як що нацистична влада мала яку ціль на оці при закладанню концентраційних таборів, то вона хотіла передусім зломати вязнів як одиниці, як індивідуа й в цей спосіб перемінити їх на масу без ніякого опору супроти держави. Посередно нацистичний уряд мав на думці при помочи таких таборів поширити терор серед цілого громадянства й зробити з цього податну масу, з якою уряд міг би зробити все, що йому подобається. Мимоходом, нацисти могли мати ще й інші цілі, наприклад, переконатися в таборах на живих людях, як далеко може сягнути відмова харчів, лікарської помочі, важка праця, до яких меж може посуватися знущання над людьми.

З цих усіх можливих цілей автор вибирає одну й старається саме дати відповідь на запит, які переміни в наставленню вязнів викликає життя в концентраційнім таборі. З тою цілю на оці він переходить за порядком ступні долі вязника від самого арешту та показує, які переміни відбуваються в його душі на кожнім ступні. На деяких ступнях переміни відбуваються скоро, раптовно, на інших повільно.

Перший удар.

Першим ступнем життя вязника концентраційного табору є його арешт. Такий арешт є правильно страшним ударом по душі вязника, бо він правильно наступає неправно, несподівано й потягає за собою позбавлення арештанта всяких громадських прав. Певна річ, що бувають між арештованими люди, які сподівалися арешту, зогляду на своє політичне минуле, або зогляду на свою сучасну діяльність. Бували між ними навіть люди, які ждали арешту, але назагал таких людей не могло бути багато. Таких людей, що вже давніше заповідалися з вязницею, або сподівалися арешту, арешт звичайно не поражав так глибоко, як тих, які його не сподівалися. Ці, що арешту сподівалися, не терпіли від арешту ніякого пониження самопошани; деякі з них навіть набирали до себе більшої пошани, бо арешт був немовби для тих признанням, що вони справді є важні вороги нацизму, коли нацистичний уряд аж уважав за потрібне їх арештувати. Їх могла непокоїти непевність майбутнього, вони могли журитися долею своєю або своїх приятелів, чи рідні, але самий факт увязнення для них не мав тої жорстокої несподіванки, яку мав для інших.

Люди, що давніше були в вязницях як звичайні злочинці, відчували своє арештовання Гестапом ще інакше. Вони просто радувалися з того, що їх поставлено на рівні з політичними або бизнесовими провідниками, з адвокатами або суддями, з котрих деякі причинилися до того, що вони попадали в тюрму. Ця злоба підносила в цих арештантів пошану до себе самих, що їм певно значно облекшало переживання зараз по арешті.

Політичні діячі могли теж набрати деякого поважання до себе самих на думку, що Гестапо їх вибрало зо соток інших для спеціяльної пімсти. Тут одначе заходили різниці між людьми різних груп. Наприклад, люди з радикальних лівих груп часто бачили в своїм арешті потвердження своєї ваги, своєї небезпечности для цілої нацистичної держави.

Найтяжче переживати арешт приходилося неполітичним вязникам зо середньої кляси. Вони зовсім не знали, як собі пояснити арешт. Вони не могли зрозуміти, що з ними сталося. Вони пробували на початку держатися руками й ногами того всего, що їм досі давало самопошану. Вони постійно запевняли гестаповців, що вони ніколи не противилися нацизмові. У своїх поняттях вони зовсім не мали найменших підстав, на яких вони могли спертися проти нацизму. Вони були послушні законам, переданим їм вищими клясами, не питаючися за їх розум. Коли тепер це право, яке вони попирали, повернулося проти них, вони були зовсім розгублені. Не сумніваючися в розум закону ні уряду, вони не могли сумніватися, що поведінка Гестапа справедлива. Виходило, що їх арешт є законний, і поведінка Гестапа законна, отже хіба вони, арештовані, зробили щось незаконне. Не чуючи за собою вини, вони могли хіба припустити, що трапилася якась помилка. І таке вони й говорили своїм товаришам вязниці, хоч ті з того загально сміялися.

Гестаповці піддержували в таких людей віру, що все діється по закону. Вони навіть казали кожному арештованому підписувати документ, що їх увязнено згідно зо законом та що вони вдоволені поведінкою своїх сторожів супроти себе. Гестаповці клали великий натиск на цей документ, подібно як вони клали натиск по свому, на інші закони. Наприклад, вони мали право вбити вязника, але не його обкрадати, хоча це не перешкаджало їм заставити вязника продати свій маєток, а потім подарувати одержану ціну купна якійсь гестапові організації.

Вязники зо середньої кляси пробували на всі заставки за-

(Докінчення на стор. 4-тій)

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACTS OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912, AND MARCH 3, 1933

Of Svoboda (Liberty), published daily, except Sunday, Monday and holidays at Jersey City, New Jersey, for October 1, 1944.

State of New Jersey, County of Hudson.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Nicholas Muraszko, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the Business Manager of the Svoboda (Liberty) and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management and the circulation, etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, as amended by the Act of March 3, 1933, embodied in section 537, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher: Ukrainian National Association, Inc. (A fraternal), 83 Grand St., Jersey City, N. J.

This newspaper is published by the Ukrainian National Association, Inc., a fraternal organization, duly incorporated under the laws of the State of New Jersey, under the supervision of the Supreme Executive Committee, whose names and addresses are as follows:

Nicholas Muraszko, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Dmytro Halychyn, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Roman Slobodian, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Gregory Herman, 80 W. Jackson St., Wilkes-Barre, Pa.
Maria Malevich, 344 Becks Run Road, Pittsburgh, Pa.
Nicholas Muraszko, Business Manager, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

2. That the owner is: Ukrainian National Association, Inc. (A fraternal organization) (no stockholders), 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the twelve months preceding the date shown above is 12,800

NICHOLAS MURASZKO, business manager.
Sworn to and subscribed before me this 20th day of September, 1944.
WALTY STASIG, Notary Public
(Seal) (My commission expires June 1, 1948).

Микола Чубатий.

За майбутність української національної культури

II.

Де подіється українська культурна еміграція?

По першій світовій війні поважна скількість культурних українських сил виемігрувала з України та найшлася на еміграції, головно в Чехословаччині, а далі в Австрії, Німеччині, Франції та, щеде. Ось ті українські культурницькі сили на еміграції мають поміж двома світовими війнами перед українською культурою великі заслуги. Вони розвинули наукову та публіцистичну працю зберігаючи правдиво українського незалежного духа у своїй праці. На еміграції працювали ідеольоґи мало не всіх українських ідеольоґічних напрямків, від націоналістів та монархістів-гетьманців до соціялістів. Всіх їх одначе лучило одне: основна національно самостійницька ідеольоґія.

Територіяльно ці сили найбільше згромадилися були в Чехословаччині біля Українського Вільного Університету в Празі, Української Господарської Академії в Подєбрадах та біля Українського Педагоґічного Інституту. Такі заслужені українські культурні установи могли там повстати завдяки справді високо вартісній опіці през. Томи Масарика, великого лібералa та гуманітариста. Серед нинішньої ситуації така праця на терені Чехословаччини буде неможлива; навіть нема надії, щоб там перебуваючі культурні сили вдержалися при життю, як тільки червоні війська займуть той край, а про продовжування давньої культурної роботи як за през. Масарика — то й мови нема.

Куди менша група культурних українських сил найшла була пристановище в Німеччині біля Українського Наукового Інституту в Берліні. Та цей Інститут уже до цеї війни ледви клигав задля браку фондів, а в часі війни мабуть зовсім знидів. Те саме можна сказати і про культурне українське життя в Франції в часі нацистівської окупації. Виходить на таке, що воно буде так як прогнане з малo не всіх країв Европи. Деяка можливість свобідніщої праці українській національній культури може ще бути згодом у Франції, але там знов буде брак матеріяльного опертя для якогонебудь українського культурного осередка, без чого ніяка культурна праця неможлива.

Окупація Західної України Совєтами та можливість покинути Совєтську Україну в різних фазах теперішньої війни напевно викинули поза межі України нову доволі чисельну скількість українських вчених, листців та публіцистів. Вони своїми духовими потенціями є всилі дальше продовжувати культивування української національної культури, одначе до того треба двох річей.

Поперше треба такого спокійного осередка, де не сягають протиукраїнські впливи могутної червоної Росії, та де булаб свобода слова та свобода преси. Друга умовина — це потреба матеріяльної основи для української національної культурної праці. Відомо прецінь, що ніяка культурна праця сама собою не оплачується. Нормально її матеріяльно субвенціонують уряди або багаті громадські фундації, основані багатирями культурниками. Без посторонної матеріяльної піддержки не буде могла також, хоч у скромних розмірах, жити та розвиватися українська культурна праця на еміґрації. Ось так перед українцями по всьому світу сущими стає рубом поважна проблема в часі українського національного лихоліття на українських землях заховати все, що культурно справді українське, та дати змогу тим десяткам українських культурних сил продовжувати свою працю аж до того часу, коли нові більше сприятливі обставини уможливлять на українських землях українським народови свобідніше жити та культуру своїх дідів та прадідів згідно з традиціями нації продовжувати.

Де створити такий культурний центр?

Нема хіба двох думок, що такий центр української свобідної думки та центр розвою української культури мусить бути створений тільки в Америці за морем. Безперечно, що такий центр української націо-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах
(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

58)

На комісії Паволоцького вистукали й вислухали, оглядали з усіх сторін, мов цигани коня. Він терпеливо переходив крізь медичні митарства, слухняно виконував всі розпорядки лікарів: — присідав, піднимався навшпиньки, вимахував з сторони руками. Головував старезний медик-генерал, ще мабуть школи Миколи Першого. На медицині він мало що й розумівся, все перепитував молодших лікарів, та недоречно розводився про свою попередню, довголітню службу, а до перегляду ждало ще кільканадцять старшин. По довшому обсудженні Паволоцького узнано за здатного до строєвої служби на фронті, а для повної поправки здоровля дано півтора місячну відпустку. Виславши телеграму дружині, що виїздить, тогож дня Паволоцький виїхав автом до Симферополя. Бажав як скоріше дістатися до дому, а їзда залізницею на Джанкой-Мелітополь-Катеринослав, через часті пересідки і в злуці з тим вижидання поїздів, забралаб кілька днів часу. З Симферополя тому поїхав автом на Херсон-Миколаїв, звідти залізницею на Знаминку і Цвіткове до Білої Церкви. Поїзд кілька разів доводиться міняти і в кожному провадилася перевірка документів. Паволоцькому смішно ставало, коли до нього підходив перепроваджуючий контролю підстаршина і називаючи тоном проголошував: — Ваш документ! Мовчки подавав, не бажаючи компромітувати військову владу. Підстаршина довго розглядав його документи, часом перевернувши догори, — певно не кожний з них умів читати, — та бачучи печатки і підпис на місці, віддавав змішано салютуючи, назад. Здогадався про причину змішання — на ньому була шкіряна тужурка без відзнак, і контроля не могла спізнати його ранги.

З цивільними пасажирами контрольори обходилися не так. Кричали, тупали ногами, заставляли мовчати грубим — „молчать", „не розгаварівать". Показували свою нищість над цивілями.

На вузлових стаціях розпоряджувалися етапні командант, резервові старшини. На транспортації вони з правила нічогісінько не розуміли. Однак це не перешкоджувало їм давати категоричні накази начальникам стації, вносити хаос в залізничі установи, що через пів року війни виразно давалося пізнати на транспортних засобах. З одним з таких комендантів Паволоцькому мимоволі довелося запізнатися.

По ждальних більших стацій православної Росії стоять величезні образи святих. Перед ними горять свічки, лямпади; зчаста, особливо у війну, царелавні черці і батюшки служили там молебні для переїзджаючого воєнства. Вижидаючи поїзду замислений Паволоцький забрив до ждальні третьої кляси у своїй тужурці, та бо й старшинська кокарда на шапці була обшита сукном. Ніхто з вояків і не помітив, що до ждальні зайшов штабовий старшина. Сівши на підвіконник Паволоцький почав писати лист до Сабурова, щоб чимось занятися. Не доглянув, що з ним рядом стоїть образ Миколи Чудотворця. Коли до нього підійшов бородатий „хрестоносець" ефрейтор і сіпнувши за рукав, закричав грубо:

— Ти що, до коршми зайшов? Осліп, чи що? Не бачиш святого отця Миколая? Марш звідси!

Паволоцький чемно відповів:

— Вибач, братець, не доглянув. Ось допишу листа, та й піду тоді.

Та ефрейтор загоріожився:
— Я тобі покажу лист! — крикнув, осмілений тихим голосом Паволоцького. — Пішов звідси. Марш! — і хотів збити шапку з голови. Далі вхопив за руку й потягнув до виходу.

— Відлізь, бідо, чого ти до мене причепився! — і Паволоцький легко відштовхнув вояка. Той спіткнувся на ноги сидячих подорожних і впав під голосний їх реґіт. Зірвався розлючений, може й бивсяб, але не посмів, бачучи, що Паволоцький міцніщої будови, молодий і звинніший.

— Підеш зо мною до команданта! — кричав лаючися. — Він тобі покаже, як пхатися! Я в службі! Ходи зо мною!

— Ну, то ходімо, — погодився зрезиґновано. Зайшло трохи задалеко. Хотів Паволоцький скинути куртку, щоб ефрейтор побачив його відзнаку, — той втік би, або оправдувався, а лиха ефрейторові він не бажав. Тільки вояк тягнув його мов арештованого; не сподівався, що замісць похвали буде битий.

(Дальше буде).

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ЗАКУПНА І ПОШИРЮВАННЯ КНИЖОК І ВИДАВНИЦТВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ПРО УКРАЇНУ ТА УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД

Спогад про Олександра Кошиця

Жахлива вістка про смерть любого та дорогого друга, Олександра Антоновича Кошиця, впала важким каменем на моє серце. Не можна було вірити, що це правда. Та подія сталася. Була якась безпідставна, надія, що тут зайшла якась помилка і може завтра прийде спростування цієї переражуючої вістки, але ні!

Ми чекали на його поворот з Канади й думали, що прибуде до нас таким, яким я бачив його в мойому домі на кілька днів перед його відїздом до Винипеґу. Та замісць його прибуття наспіли телеґрами про його передучасну кінчину.

Його смерть — це важка втрата для його друзів, українського народу та мистецтва. Він як маґ і чародій рухами своїх рук, а іноді самих пальців, добивався у співаків при виконанні найтайніших нюансів. Такого зрозуміння та виконання українських пісень ми ніколи до покійного Кошиця не чули.

Він знав історію пісні, її походження і правдивий зміст. Своїм ґенієм та щирим українським серцем він глибоко відчував правдивість народнього фолькльору і надзвичайну красу мельодійности українських пісень тай виконував їх згідно з цим відчуванням.

Його надзвичайна здібність як ґеніяльного хорового диригента була визнана в цілому світі вчасі нашої закордонної подорожі з концертами хору в Европі і в Південній та Північній Америці.

Не буду довго спинятися над тим, про що вже багато наговорено та написано. Ціль моїх заміток є торкнутися дечого з минулого нашого з братсько-дружнього життя з пок. Олександром, коли то ми ще були молодими хлопцями та вчилися разом в Київській Духовній Семинарії впродовж шости років.

Зійшлися ми з покійним Сашою (так називав я його з днів нашої юности до останнього часу його життя) та здружилися міцно на підставі нашої любови до рідної, чарівної української пісні. Трапилося так, що ми разом мешкали в одної пані — Рибчинська було її ймення — котра віддавала в найми кімнати з утриманням для учнів Семинарії. Крім покійного Олександра, мене, мого меншого брата, мешкали там ще яких 7 чи 8 хлопців. Майже всі хлопці мали гарні голоси і досить добрі музикальні здібности, а що найважніше, всі любили спів. Співали ми церковні та оперові, також народні українські пісні. Підо впливом покійного Олександра, котрий зорганізував співочий „ансамбль" (для правильного хору було замало співаків), ми стали співати тільки українські пісні.

Не гаючи часу, небіжчик почав працювати над репертуаром пісень для ансамблю. Він докладно розяснював нам зміст пісні, її історію і відповідно показував нюанси, які ми мали вживати, щоб добитися правдивої координації звука голосу з текстом пісні. Така праця була для нас новиною, бо ми привикли співати, як то кажуть „як Бог на душу положив", не думаючи наразі над тим, що ми співаємо. Незабаром, завдяки такому захопленню та невтомности молодих співаків, а також запалу натхненого диригента, наш ансамбль зробив такий поступ, що ми почали виступати „прилюдно" у сусідних коло нас мешканнях, де слухачами були такіж семинаристи, як і ми. Успіх нашого співу був дуже гарний і слава про спів нашого ансамблю почала рости й поширятися. Разом із успіхом ансамблю ріс і кріпшав талант нашого диригента, покійного Олександра.

Коли ми вже тут, у Ню Йорку, згадували наші минулі роки юности у Києві, ми рахували отой ансамбль прототипом нашої Української Республиканської Капелі, яку ми орґаніузвали в Києві по наказу української влади, та з якою ми триюмфально переїхали майже ввесь світ.

По скінченню Семинарії наші дороги з пок. Олександром розійшлися на якийсь час. Небіжчик пішов у Духовну Академію в Києві, а я помандрував у Петроград, щоб здійснити мої мрії про студіювання співу в Імператорській Академії, а потім стати оперовим співаком. Мені пощастило і мене принято на учня консерваторії на державний кошт (як стипендиста).

Вчасі моєї мандрівки по світу, співаючи в різних оперових театрах — України, Росії, чи Італії, де я займався студіями італійської методи співу впродовж трьох років, я завжди цікавився хоровим співом, чи то церковних хорів, чи концертами з хоровою програмою. Чув я найкращі хори та їх славних диригентів, але ніколи не мав повного задоволення їх співом.

Нарешті, після революції в Росії, я повернувся до рідного краю, до славного Києва, і тут я попав на концерт хору під дириґентурою покійного Олександра Кошиця. Спів цього хору зробив на мене надзвичайне враження. Те, чого я шукав, та не находив, слухаючи чужих хорів, я найшов у співі хору Кошиця, а там була простота, правдивість народнього стилю та чудове оброблення пісень.

Всю мою працю з пок. Олександром над будуванням Українського Національного Хору, а потім вчасі світової подорожі я завжди згадую як чудову мрію. Не зважаючи на те, що я слухав програму наших концертів майже кожен день, я ніколи не відчував утоми, слухаючи повторення тих самих пісень. Це підношу на рахунок ґеніяльности дириґентури Покійного з його різноманітними нюансами, котрі він часто міняв і вражав несподівністю змін. Чим більше я слухав цих чудових наших пісень, тим довше я хотів їх слухати знову.

На цім я покінчив би мої спомини, але не можу не використати нагоди, щоб не попрощаться з Покійним. Прощай, Друже Мій Любий! Вічна по Тобі буде память у всіх тих, хто Тебе знав та хто чув чарівний спів Твоїх хорів. Будучі покоління Українського Народу будуть знати Твої твори по аранжуванню пісень, а спів хору на рекордах, які Ти наспівав недовго перед передучасною своєю смертю, дасть народови можливість познайомитися з ґеніяльністю Твого вміння виконати ці пісні.

Проф. Григорій М. Тучапський,
Ню Йорк, Н. Й.

Наші батьки для підтримання української книжки

Після пробудження західньої вітки українського народу до духового життя в 1848. р. тодінші чільні галицько-українські діячі добре розуміли потребу поширення української книжки як серед освічених так і між цілим українським загалом. Це пізнати по тім, як вони старалися спонукати талановитих людей писати твори українською мовою і розповсюднювати їх усякими можливими способами. Так, напр. Михайло Качковський, радник суду в Самборі, розписав конкурс на написання книжок в живій народній мові, признаючи значні грошеві нагороди для їх авторів. Цей конкурс, поміщений в альбумі „Зоря Галицька" на 1860. Рік цей настільки інтересний, що варт його повторити на взір дбайливости колишніх батьків Галицької України. Зовсім не зміняє справи те, що після смерти Михайла Качковського його наслідники пішли іншою дорогою, ніж ступав самий Качковський, котрий у своїм завіщанню в найліпшій вірі полишив щедрий запис на підтримку українського видавничого руху в Галичині.

У згаданім конкурсі пише Михайло Качковський:

„До авторів праць, призбираних в теперішнім українськім альбумі, приєднуюся і я в такий спосіб, що розписую чотирнацять нагород за написання найліпших творів гарного і хосенного мистецтва нашою українською мовою і українським письмом. І так призначую:

Першу премію у висоті 140 ринських австрійської валюти за написання найліпшої „короткої історії Галицької Руси", щоб вона в 5—6 аркушах друку подала короткий, але ясний огляд всього історичного життя нашої України, як також, щоб ясним викладом представила всі важніші події, які вважаються виявами гарніших прикмет і чесних змагнань нашого народу.

Другу премію у висоті 100 ринських призначую на написання найліпшої української повісти, величини не менше як 5—6 аркушів друку, котраб подібно, як повість Миколи Устіяновича „Старий Єфрем" легким і цікавим оповіданням містила хосенні науки для простої людини, а притім науки про гідність людини загалом, а особливо щоб мала на цілі розвивати і плекати любов до своєї віри та рідної мови.

Третю премію у висоті 100 ринських розписую за написання найліпшого епічного поетичного твору, або поеми, опертої на життю українського народу як з минулих, так і з теперішних часів, в роді поеми „Скита Манявського" або „Буй-Тура" в обємі принаймні двох аркушів друку.

Четверту премію у висоті 50 ринських призначую на написання найліпшої української історичної думи, на зразок думи Устіяновича „Смерть Романа" або історичних співів Німцевича, величини принаймні пів аркуша друку.

Пяту премію у висоті 40 ринських призначую на другу думу, яка покажеться найліпшою по першій, дальше дві премії за написання ліричних віршів в роді пісень Устіяновича, Дідицького, Гушалевича, в обємі принаймні 150 стрічок. Три премії по 15 ринських за подібні ліричні поезії в обємі 40 до 50 стрічок.

Розглядом і оцінкою творів займеться літературна комісія, складена з таких осіб: Амвроз Яновський, Яків Головацький, Богдан Ділицький, Микола Устіянович і Маркил Попель".

Інтересне також, що Михайло Качковський подав виразно, в якій цілі проголошує конкурс. Отже пише він: „Цими і дальшими нагородами я задумую по моїй спромозі причинитися до розвитку і піднесення народньої української літератури і освіти загалом, а особливо підтримувати благородні змагання до... плекання матірної мови в життю, в школі і в суспільности. Коли підо впливом неприязних відносин у минувшині наша прегарна й багата мова була прогнана з палат і занедбана тими вищими колами народу, котрі перші мали обовязок її вище розвивати, або хоч цю єдину спадщину по предках зберігати, то від часу вступлення на трон теперішнього монарха настала і для нашого народу пора відродження. Тому в цьому часі привертається блеск і давнє право громадянства цьому затраченому скарбови нашого народу. Вже наново чуємо звук української мови з уст достойних синів України, наново признають її сусіди і наново переконуються самі українці, що та їх проста мова відповідає всім потребам освіченого духа, готова служити вигідним засобом вислову всіх наук і знання, а внаслідок цього достойна заняти місце обох інших вироблених мов, головно сусідних словянських.

Тому гідним буде, коли передівсім наша молодь віддасться пильно плеканню нашої народної словесности, хосенним буде взятися за писання в нашій мові в наших понятях і формах, а це тим більше, що і для українських писців прийшов час, в котрім їх труди можуть рахувати на матеріяльну нагороду. Також на часі є, щоб покинути — оскільки це ще подекуди замітно — *ложний стид до нашої рідної мови*. І так, як мати не цурається своєї дитини, так ніхто з нас нехай не покидає свого добра для чужих дітей, але хай останеться тим, чим Бог призначив йому бути".

Лекція, дана Михайлом Качковським своїм сучасникам, повинна звернути на себе увагу не лише цих українців, що визнають тусаму засаду, що й Качковський, але також і для русофілів, що то опираючися на фундації Качковського створили з неї пристановище для таких, що цуралися і ще нині цураються рідної української мови й рідного народу, пробуючи заступити її московською.

Знов новочасне українське покоління може з цього прикладу зрозуміти, що якби не було колишніх піонірів, не булоб і теперішніх двигарів українського діла та тих наших установ, котрі ділом і словом дають підтримку українському видавничому рухови.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Ювилейний Альманах У. Н. Союзу уже надійшов з переплетні й нині висилається усім, що досі замовили. Просимо вибачити за спізнену посилку, але тепер воєнні часи і ними виправдує переплетня недотримання речинця достави. Та тепер уже все в порядку і книжки є вже в книгарні.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

нальної культури краще булоб примістити десь ближче України в Европі. Одначе розглянена політична ситуація виказує, що це буде майже неможливе. Тому тільки Америка, себто Злучені Держави або Канада мусять стати місцем пристановища для такого українського культурного центра.

На еміґрації найдеться поважний гурт українських знавців мови, літератури, історії та українських мистців, що моглиб творити в імя тисячлітних традицій української нації свобідно, без натиску Москви. Тому перед заморськими українцями стоїть обовязок підшукати відповідне місце та там спровадити тих людей, щоб вони особисто не ниділи на еміґрації та що важніше, щоб українська національна культура не завмирала.

Тут за морем треба буде створити такий інститут національної культури, підпираний українцями всього світу поза Советами. Представляю собі цей інститут як установу, де булаб згромаджена бібліотека українців, стягнена, оскільки це можливо, з цілого світа. Там теж мусів би появлятися постійний періодик в українській та анґлійській мові, бо немає сумніву, що по цій війні анґлійська мова стане ще більше світовою мовою, ніж нею була вона перед теперішною війною.

Дискусія на тему мови дає деякі поучення.

Саме тепер ведеться в Америці дискусія на тему чистоти української мови. Хто слідкує за тими дописами, мусить зауважити одно явище, а саме, що властиво ніяка проблема з обсягу українського мовознавства тут в Америці не може бути вирішена. Чому не може бути вирішена? Не може бути вирішена прямо тому, що немає тут на терені Америки такого авторитетного та фахового українського мовознавця, якого слово булоб останнім словом у такій дискусії. До такої справи як мовознавство потреба окремих мовознавчих студій. Такі знавці в Україні нині є, й то знавці високо кваліфіковані. Неодин з них напевно опиниться поза границями Советів на еміґрації і міг би успішно працювати для очищення мови серед своїх земляків тут за морем.

Це так тільки для прикладу, бо таке саме можна сказати про українську кожну науку, про кожне українське мистецтво. — Словом про мало не кожну ділянку українського культурного життя.

Одноміліонова еміґрація українців в Америці, себто в Злучених Державах та в Канаді, є всилі створити матеріяльні основи для такої культурної установи і уратувати від знидіння кілька визначних українських фахівців та принести рівночасно високо корисну роботу у всеукраїнському розумінню. Як виглядати реально мав би такий Інститут Української Культури та як його зорґанізувати негайно, як тільки буде привернена комунікація з Европи, це справа наших провідних установ, бо вони є всилі дати почин до мобілізації матеріяльних ресурсів для такої установи.

Над тим теж варто вже тепер зачинати думати заокеанським українцям та усвідомити собі їм, яке важке завдання спадає тепер на українців за морем, щоби на час українського національного лихоліття створити тут резерват для національної культури українського народу.

(Кінець).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Ще з Канади про „Громадський Голос"

(З часопису „Український Голос", з статті п. з. „Коли курка піє...")

...Якби там не було, коли курка зачне піяти, то господиня вже знає, що в неділю буде мати свято: буде курка на обід. Як курка піє, то не кому іншому, а самій собі смерть випіє.

Скажете може, що не лицює в теперішню пору про кури писати, коли є багато поважніших справ. Та от, бачите, про важніші справи можна й від курки починати. Бо коли редактор Громадського Голосу в Ню Йорку пише проти еміґрантів та еміґрації, то це цілком виглядає на ту курку, що пробує піяти.

Еміґрація та еміґранти не є понад критику. Можна еміґрацію та еміґрантів не тільки критикувати, але й обвинувачувати і ганьбити і то далеко гостріше, чим робить це Громадський Голос. Та хто повинен це робити? Повинні це робити передовсім ті, що самі не є еміґрантами. Коли еміґрант ганьбить еміґрацію та еміґрантів, то все одно як би став перед зеркалом і сам на себе в зеркалі плював.

Певна річ, що еміґрант може найкраще знати хиби, чи недостатки еміґрації. Ніхто ліпше не знає, як чобіт глодже, від того, кого чобіт глодже. Можуть і еміґранти писати про хиби та недостатки еміґрації. Одначе одна річ писати чи говорити про хиби та недостатки еміґрації, витикати їх і старатися їх направити, а друга річ еміґрантови відгороджувати себе від еміґрації, представляти себе чимсь окремим і ліпшим від еміґрації і еміґрацію судити та осуджувати, як якийсь злочин.

Зрозуміла річ, коли мають жаль до еміґрації люди, що остали на місци — на переслідування і терпіння — і від еміґрації ожидають якоїсь допомоги, котру еміґрація — по їх думці — може їм давати, але не дає. Вони можуть еміґрацію критикувати і судити, може й несправедливо, але бодай в добрій вірі. Зрозуміла річ, коли лихі на еміґрацію люди, яким еміґрація шкодить, мішає пляни, робить неприємности. В положенню таких людей є нині совєтська влада на Україні. В положенню таких людей можуть бути й поляки, які хочуть задержати Західну Україну в своїм посіданню. І лихі на українську еміґрацію можуть бути ці люди на американськім континенті, котрі симпатизують з польською або совєтською владою над українським народом, або цим владам служать. Найменшої причини до злости на українську еміґрацію не може мати чесний українець, що не служить Польщі, або Росії.

Громадський Голос приєднався до тих, що лихі на українську еміґрацію. Він осуджує еміґрацію враз з тими, яким еміґрація шкодить, мішає пляни, робить неприємности. Громадський Голос вважає, що шкода і неприємність для Росії — це шкода і неприємність для нього самого. Він осуджує українську еміґрацію з тих самих причин, що й Москва.

Для Москви українська еміґрація в Зединених Державах та Канаді — невигідна. Москва говорить, що український нарід нічого більше не бажає, як належати до Росії, а українські еміґранти в Зединених Державах та Канаді кажуть, що це неправда. Українські еміґранти кажуть, що український нарід бажає самостійности. Москва говорить, що український нарід вдоволений з совєтської влади, а українська еміґрація в Зединених Державах та Канаді каже, що це неправда. Як би український нарід був вдоволений з совєтської влади, то кликав би еміґрантів назад до дому. На чужині еміґранти марнуються, а дома вони придалисяб і то дуже. Коли український нарід еміґрантів не кличе назад до дому, то це посереднє свідоцтво, що там добра нема. А де нема добра, там нема і вдоволення. Одначе український нарід не тільки не кличе еміґрантів назад до дому; він всяких старань докладає, аби також на еміґрацію втечи. І тому совєтська влада щільно позамикала кордони, аби ні один українець не втік на еміґрацію та не сказав другим, яке на Україні добро.

Дуже невигідна для Москви російська еміґрація, а ще більше невигідна для неї еміґрація українська. Ця еміґрація є живим доказом неправдивости совєтської пропаґанди. Вона в найгіршім разі викликує сумнів, чи справді в Совєтськім Союзі таке добро, як совєтська пропаґанда представляє. Бо деж хто від добра втікає? А в кого тільки зародяться сумніви, то він вже й старається провірити, чи є на них дійсна причина, чи ні. Звичайна річ, що причина для сумнівів показується дійсною. Українська еміґрація — це постійний поличник для Москви і тому Москва не любить української еміґрації. Вона скреготче зубами на українську еміґрацію. І те саме робить — Громадський Голос.

Еміґрація — не свята. Вона має свої хиби й недостатки. Одно треба сказати на оправдання еміґрації: вона не причина, а наслідок. Як би на Україні було добре, не булоб української еміґрації. Не булоб ні економічної еміґрації, ані політичної. Та за те, що на Україні не було добре, винні господарі України. А на Україні сотки літ не були господарями українці. Не є українці господарями України й нині. Москва господарить на Україні через свого ставленника Микиту Хрущова. А попередниками Хрущова бували інші, подібні до нього, — Постишев і Молотов і сам Сталін, і всякі соломяні люди, за якими Сталін та Молотов ховалися. Як би не ці не-українські господарі України, то може й не було би нині розсіяної по світі політичної еміґрації, яку Москва так спеціяльно ненавидить. Не був би на еміґрації й редактор Громадського Голосу.

Як би українська еміґрація, а спеціяльно політична еміґрація, була з бути, з надмірного добра, то не повернувсяб язик одно добре слово про неї сказати. Одначе вона не була з добра. І коли Москва ще лиха на неї, то тільки тому, що не вдалося її досі знищити. За що має бути на неї лихий Громадський Голос, це вже інша справа. З його писанини годі це зрозуміти. Виглядає, що Громадський Голос лихий на українську політичну еміґрацію тому, що вона говорить „про нарід — без народу". Вона, мовляв, відорвалася від народу тоді, коли стала еміґрацією, а раз вона відорвалася від народу, то має мовчати, як що не хоче говорити так само, як говорить редактор Громадського Голосу. Бо цей, мабуть, є все з народом. Ніхто про це може не знати, ніхто може цего й не видіти, а все таки він з народом і нарід з ним. Ню Йорк, бачите, ближчий до України, як Джерзі Сити, а не то Винипеґ. Можливо, що через те редактор Громадського Голосу не вважає себе навіть за еміґранта. В нього Україна зачинається мабуть над берегом ріки Гудсон і тому він вважає за еміґрантів тільки тих, що живуть, або якусь частину дня перебувають, поза Гудсоном. А в самім Ню Йорку все одно, що в Києві, або Полтаві. Там можна 24 годині денно прислухуватися до голосу українського народу, можна вивідувати його думки і його волю. Редактор Громадського Голосу якраз чує цей голос і ручить нам, що це точно такий самий голос, як ми навіть в Винипеґу чуємо — з Москви.

Одно горе: Злобна еміґрація не хоче йому вірити. Злобна еміґрація не хоче за ним йти. Злобна еміґрація не хоче хилитися, куди вітер дує, не хоче з нього приміру брати, не хоче вірити, що спасення України в Москві. Тому геть з еміґрацією!

Пробує курка когутом бути, пробує піяти, та тільки сміх з себе робить. Замісць піяти, харчить, як би дусилася. Але що найважніше, то вона доказує, що вона сама нездорова, ненормальна.

Людина в концентраційному таборі

(Докінчення зо сторони 2-гої)

хороняти свій стан. Вони протестували найбільше проти трактування себе як звичайних злочинців. Багато часу звичайно забирало їм, поки вони зрозуміли своє справжнє положення. Тоді вони звичайно зовсім розкладалися. Тоді траплялися між ними себегубства. Тоді деякі інші ставали шпигунами Ґестапа. Втративши той плян життя, який вони знали, вони не могли виробити собі новий плян, але перебирали готовий плян від інших, у цьому випадку плян справжніх злочинців.

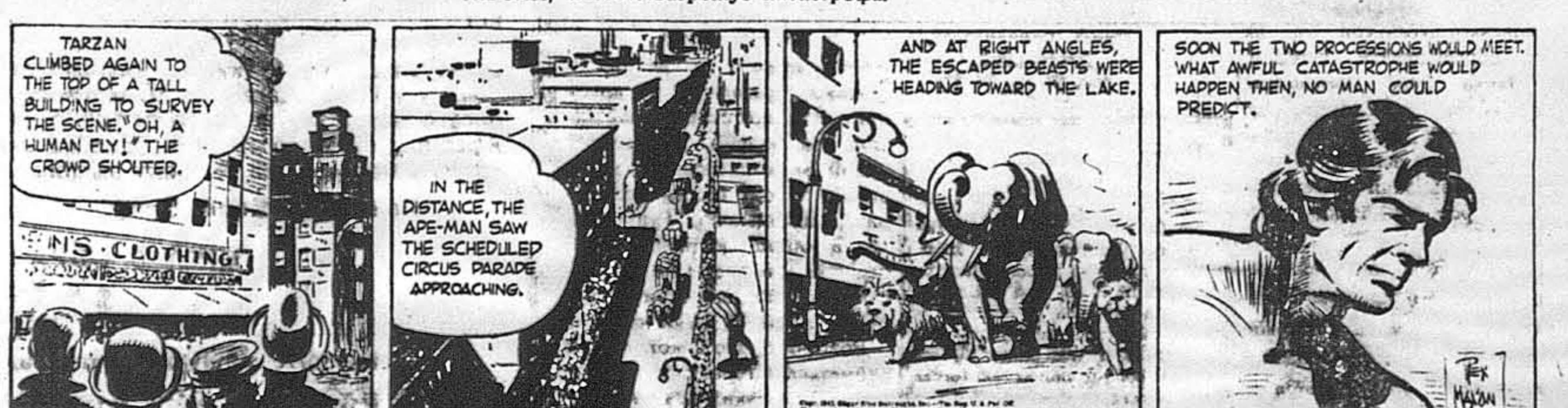
Члени вищих кляс теж відділювали себе від інших, настільки це було можливе. Вони теж не могли зрозуміти, що з ними сталося. Вони висказували певність, що їх певно незадовго пустять на волю, бож вони такі важні люди. Дехто зо середньої кляси мав теж таку надію, але вона звичайно відносилася до цілої ґрупи, до середньої кляси, а не до особи, як це було в вищій клясі. Ці останні покладалися на свої звязки, на свої гроші. Цю надію піддержували слухи, що цей або той був звільнений.

Декотрі з вищої верстви вищої кляси держалися осторонь навіть від цих. До цеї кляси належали наприклад князі або члени якогось пануючого роду. Вони дивилися згори на всіх інших вязнів і на ґестаповців. Аби видержати арештантське життя, вони виносилися понад звичайних арештантів, як тільки могли.

Деякі з політичних арештантів проявляли теж почуття вини, що мовляв вони не вжили більших зусиль, аби не допустити націстів до влади. Таку гризу совісти арешт значно облекшував: їх успокоювало, що вони тепер відпокутують за своє недбальство. Власне це дозволяло їм переживати спокійніше перші важкі хвилі після арешту.

(Дальше буде).

ТАРЗАН, ч. 1050. Загрожує катастрофа.

Тарзан вдерся знову на верх одного високого будинку, аби оглянути сцену. „Дивіться: чоловік-муха!" люди кричали.

Тарзан побачив, що до середини міста наближалася заповіджена циркова парада.

Їм дорогу перерізували дикі звірі, що йшли до озера за містом.

Як ці два походи зо собою стрінулися, прийде до катастрофи, якої розмірів ніхто не вгадає.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 8. жовтня, в 1. год. пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори, вирівнати свої вкладки. Також будуть важні справи до полагодження. — В. Воляньський, предс.; Г. Кісіль, кас.-секр.; Т. Кальмук.

КЛІВЛЕНД, О. — Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться 8. жовтня, в 1. годині пополудні, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. — За уряд: Н. Задерецький, предс.; С. Морозович, фін. секр.-кас.; І. Жук, рек. секр.

ГАМТРАМК, МІШ. — Повідомляємо всіх членів і члениць, що збори Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, відбудуться в неділю, 8. жовтня, в год. 1:30 пополудні в У. Д. Клюбі, 2376 Ґрейдінґ ул. Просимо всіх членів і членниць прийти на збори, бо це є три-квартальні і є важні справи до обговорення. Довгуючих просимо заплатити свій довг. — Уряд: Н. Мшталір, предс.; А. Патра, кас.; В. Крушельницький, фін. секр.; В. Болруг, рек. секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8. жовтня, в годині 12:30, в Домі Відділів У. Н. Союзу, 845 Н. Вестерн Еве. — Г. Бобик, предс.; М. Фединський, кас.; В. Пилипів, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. — Тов. Запорозька Січ, від. 67 повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8. жовтня, в 2. год. пополудні, в Ліберти Галі. Контрольна комісія дасть звіт за третий квартал і будуть вирішені інші важні справи. Довгуючі члени повинні заплатити свій довг. — Т. Стаднік, предс.; І. Ниріг, секр.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!